

Aidhm 4: Pionós a Ghearradh i leith Iompar Míchuí i dtaca le Cuideachtaí Dócmhainneacha

Réamhrá

Tá sé de dhualgas ar Stiúrthóirí cuideachta a chinntiú go ngníomhaíonn siad go freagrach i dtaca le leasanna páirtithe leasmhara eile na cuideachta agus go háirithe i dtaca leo siúd ar baol go gcaillfeadh siad airgead dá gclisfeadh ar an cuideachta amach anseo agus go bhfágfaí dócmhainneach í dá bharr. Is féidir srianadh, dícháiliú agus fiú amháin pionós coiriúil a bheith in ndán do stiúrthóirí a dhéanann faillí maidir lena ndualgais a chomhlíonadh. Tá roinnt forálacha in Achtanna na gCuideachtaí arb fhéidir áis a bhaint astu chun iompar dá leithéid a thabhairt chun suntais agus rud a dhéanamh faoi.

Sa chuid seo den tuarascáil léireofar obair OSFC i 2007 maidir le:

- cuideachtaí dócmhainneacha faoi leachtú agus
- cuideachtaí neamhleachtaithe nó cuideachtaí dócmhainneacha díscailte.

Treochtaí Leachtaithe

Sa tábla a leanas léirítear líon na leachtuithe a cuireadh in iúl don OCC le blianta beaga anuas.

Tarraingíodh aird i dTuarascálacha Bliantúla OSFC roimhe seo don laghdú le blianta beaga anuas ar líon na gcuideachtaí dócmhainneacha a chuaigh faoi leachtú agus is laghdú breise ar fhiúir na bliana 2006 an fhiúir de 342 sa bhliain 2007. Titim foriomlán de 9% ó 2003 go 2007 atá ann. Is féidir treocht na leachtuithe dócmhainneacha a chur i gcodarsnacht leis an ardú ginearálta ar líon na gcuideachtaí sócmhainneacha a chuirtear faoi leachtú. Bhí 28% d'ardú ar leachtuithe sócmhainneacha idir 2004 agus 2007. Ar ndóigh fáiltítear roimh na treochtaí seo in idir leachtuithe sócmhainneacha agus leachtuithe dócmhainneacha.

Ag deireadh na bliana 2007 áfach bhí coinníollacha eacnamúla níos neamhchinnte i bhfeidhm ná mar bhí le tamall anuas. Is féidir bheith ag súil leis go mbeidh líon méadaitheach de chuideachtaí ag tabhairt aghaidh ar dhúshláin shuntasacha i 2008 agus ní féidir nach gclisfidh ar chuid acu. Ba léir do OSFC go raibh méadú ar líon na leachtuithe dócmhainneacha sa ráithe deireanach de 2007 i gcóimheas leis an meán sa dhá mhí dhéag a chuaigh roimhe. Bhí méadú ar mheán na leachtuithe dócmhainneacha go 30 in aghaidh na míosa ó thart ar 22 in aghaidh na míosa sa tréimhse a chuaigh roimhe sin. Cé go dtagann an fhiúir de 30 in aghaidh na míosa den mhórchuid mhór leis an meán míosúil a bhí i réim ó 2004 go lár 2006, ní mór dúinn fanacht go bhfeicimid an tréimhse le dócmhainneachta méadaithe atá romhainn amach nó an ea nach bhfuil ann ach go bhfuilimid ag filleadh ar mheáin tréimhsiúla níos faide. Tugann réamhtháscairí le fios go mbeidh méadú ar dhócmhainneachtaí i 2008.

De réir mar bheidh deacrachtaí airgeadais i ndán do chuideachtaí beidh sé thar bheith tábhachtach go gcinnteoidh stiúrthóirí cuideachta go ngníomhóidh siad go freagrach i dtaca le leasanna páirtithe leasmhara eile na cuideachta agus go háirithe i dtaca leo siúd ar baol go gcaillfeadh siad airgead dá gclisfeadh ar an cuideachta amach anseo is go bhfágfaí dócmhainneach í dá bharr. Ní móide gur obair amú a bheidh ann dá nglacadh stiúrthóirí le comhairle chuí lena n-áirítear comhairle ghairmiúil maidir leis na roghanna atá ann sa chaoi is go mbeidh siad in ann gníomhú go freagrach agus ar bhonn tráthúil chun an chuideachta a shábháil nó, murar féidir sin, bearta a ghlacadh chun an chuideachta a fhoirceannadh ar mhodh ordúil agus cuí. Féadfaidh sé go mbeidh stiúrthóirí a chliseann orthu gníomhú go freagrach ag tabhairt aghaidh ar phionóis Chúirte amach anseo.

Cuideachtaí Dócmhainneacha faoi Leachtú de réir Earnáil Eacnamúil

In **Aguisín 4.1** déantar briseadh síos de réir earnáil eacnamúil ar na cuideachtaí dócmhainneacha faoi leachtú trí thagairt a dhéanamh do na céad tuarascálacha a fuarthas ó leachtaitheoirí i 2007. Bhí na hearnálacha tógála, mórdhíola agus miondhíola, agus déantúsaíochta go mór chun tosaigh i gcónaí ar liosta na gcuideachta faoi leachtú dócmhainneach.

Leachtuithe	2003	2004	2005	2006	2007
Leachtuithe Creidiúnaithe	346	321	300	323	306
Leachtuithe Cúirte	31	40	49	31	36
Iomlán na gCuideachtaí Dócmhainneacha	377	361	349	354	342
Leachtuithe Comhaltaí	941	827	868	930	1,058
Na Leachtuithe uile	1,318	1,118	1,217	1,284	1,400

I gcomhthéacs titime iomláine de 9.5% ar líon na dtuarascálacha tosaigh leachtaitheora a cuireadh chuig OSFC i 2007 i gcomórtas le 2006, bhí ardú de 11% ó 70 go 78 ar líon na gcuideachtaí tógála a chuaigh faoi leachtú dócmhainneach agus titim de 17.5% ar líon na ndócmhainneachtaí mórdhiola agus miondiola ó 80 go 66. Bhí ardú de 3% áfach in earnáil na déantúsaíochta ó 38 i 2006 go 43 i 2007.

Cuideachtaí Dócmhainneacha Neamhleachtaithe/Díscaoilte

Níl aon fhigiúirí údarásacha d'iomlán na gcuideachtaí dócmhainneacha díscaoilte agus neamhleachtaithe.

Cineál na Cuideachta Díscaoilte	2003	2004	2005	2006	2007
'Bainte de ag OCC' ¹⁹	14,836	1,401	9,514	5,255	4,085
'Bainte de ag na Coimisinéirí Ioncaim' ²⁰	–	1,599	794	444	149
'Bainte de go Deonach' ¹⁹	5,483	3,595	3,316	3,757	3,975
Iomlán	20,319	6,595	13,624	9,456	8,209

Fo-aidhm 4.1: Maoirsiú a Dhéanamh ar Leachtaitheoirí agus iad ag Feidhmiú a nDualgas Cuí

Tuairisciú Leachtaitheora faoi Alt 56

Tá ceangal dlí ar leachtaitheoir cuideachta atá faoi leachtú dócmhainneach tuarascáil maidir le forléasadh na cuideachta agus maidir le haon duine a bhí ina stiúrthóir uirthi sa dá mhí dhéag sula ndeachaigh sí faoi leachtú a chur chuig OSFC²¹. Ina theannta sin caithfidh an leachtaitheoir ordú srianta i leith gach ceann de na stiúrthóirí a iarraidh ar an Ard-Chúirt mura bhfuil scaoileadh ón oibleagáid sin faighte aige/aici ó OSFC. Measann an Oifig go bhfuil an scaoileadh oiriúnach nuair a chuireann an leachtaitheoir cosaint loighciúil faoina bráid a thacaíonn le dearbhú gur ghníomhaigh an stiúrthóir go macánta agus go freagrach agus cúrsaí na cuideachta a stiúradh aige/aici.

Tá próiseas tuairiscithe leachtaitheora agus an scóip atá aige léirithe go mion in dhá fhoilseachán OSFC, Fógra Cinnidh

Mar shampla, féadfaidh roinnt céadta cuideachtaí dócmhainneach a bheith ar Chlár na gCuideachtaí ag aon am amháin, cuideachtaí atá éirithe as a bheith ag trádáil agus nach bhfuil curtha faoi leachtú. Bainfear go leor díobh sin den Chlár áfach in am agus i dtráth.

Tá figiúirí an OCC maidir le líon na gcuideachtaí díscaoilte le fáil, ach folaíonn siad idir chuideachtaí sócmhainneacha agus chuideachtaí dócmhainneacha. Na fainicí sin curtha san áireamh, coimrítear sa tábla a leanas líon na gcuideachta ar baineadh den Chlár iad sna blianta 2003 go 2007.

D/2002/3 arna fhorlónadh ag Fógra Cinnidh D/2003/1. Ullmhaíodh na doiciméid sin tar éis comhairliúcháin poiblí agus tá siad ar fáil ag suíomh idirlín OSFC ag www.odce.ie/en/media_decision_notices.aspx.

Cuireann **Aguisín 4.1.1** faisnéis staitistiúil ar fáil maidir le méid na tuairiscithe leachtaitheora i 2006. Fuarthas 1,007 dtuarascáil (971 in 2006). Díobh sin ba thuarascálacha tosaigh²² a bhí i 286 acu (316 i 2006) ó 85 leachtaitheoir, agus an 721 eile díobh (655 in 2006) ba thuarascálacha breise²³ nó deiridh²⁴ iad faoi leachtuithe cuideachtaí.

Ní raibh aon athrú idir 2006 agus 2007 ar ráta géilliúntais na leachtaitheoirí; thug 96 % díobh a gcéad tuarascálacha ar aird go tráthúil. Rinne an Oifig monatóireacht freisin ar leachtaitheoirí i dtaca le tuarascálacha breise agus deiridh a chur isteach acu. Maidir leis na tuarascálacha uile a bhí dlite i 2007 bhí ar an Oifig dul i mbun cumarsáid fhoirmeálta le 68 leachtaitheoir ar 121 ócáid (167 n-ócáid i 2006) rud a chuir in iúl go raibh mainneachtain déanta acu maidir lena n-oibleagáidí tuairiscithe reachtúla.

19 Alt 311 d'Acht na gCuideachtaí 1963 (arna leasú) agus alt 12 d'Acht na gCuideachtaí (Leasú) 1982 (arna leasú).

20 Alt 882 den Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997.

21 Alt 56 den Acht um Fhorfheidhmiú Dhlí na gCuideachta, 2001.

22 Is éard is tuarascáil tosaigh ann an chéad tuarascáil a fhaightear ó leachtaitheoir taobh istigh de sé mhí ó am a cheapacháin agus i bhformhór na gcásanna is ar bhonn na tuarascála sin a dhéantar an cinneadh maidir le scaoileadh a dheonú nó gan a dheonú. I roinnt cásanna deonaitear scaoileadh 'ag an am seo' d'fhonn imscrúduithe breise an lechtaitheora a éascú.

23 Is gnách go bhfaightear tuarascáil bhreise ón lechtaitheoir sé mhí ina dhiaidh sin má deonaíodh scaoileadh 'ag an am seo' agus dhá mhí dhéag ina dhiaidh más amhlaidh nach bhfuil an cinneadh faoi scaoileadh a dheonú nó gan a dheonú fós déanta. Is ar an dóigh sin a dhéanann an OSFC monatóireacht ar dhul chun cinn lechtaithe dhócmhainneach. Os rud é gur ar bhonn na tuarascála tosaí a dhéanfar an príomhchinneadh maidir le cé acu an scaoilfeadh nó ná scaoilfeadh an lechtaitheoir óna dhualgas imeachtaí srianta a thionscnamh is cinntí um 'scaoileadh' a bheidh i bhformhór na gcinntí a nglacfar maidir le tuarascálacha breise. An eisceacht maidir leis sin is ea nuair a bhí 'scaoileadh ag an am seo' dáfa níos luaithe d'fhonn a éascú don lechtaitheoir imscrúduithe breise a dhéanamh.

24 Faightear tuarascáil deiridh ó lechtaitheoir ceithre seachtaine roimh chruinnithe deireanacha nó roimh díscaoileadh deireanach más leachtú Cúirte atá sa leachtú. Is cleachas monatóireachta deiridh é seo don OSFC sula ndíscaoiltear cuideachta dhócmhainneach.

Chuaigh OSFC i mbun cumarsáide le léachtóirí ar 15 ócáid i 2007 (44 i 2006) i ndáil lena loiceadh siúd a chur in iúl don Oifig go raibh iarratais ar shrianadh curtha isteach i gcásanna nár dámhadh scaoileadh. Tugadh rabhaidh fhoirmeálta do 6 leachtaitheoir (13 i 2006) i gcaitheamh na bliana go dtionscnófaí imeachtaí dlí ina gcoinne dá leanfaidís lena loiceadh na hiarratais riachtanacha ar shrianadh a chur isteach. Ní raibh imeachtaí tionscanta in aon cheann de na cásanna sin ag deireadh na bliana.

Arís i 2007 bhí caighdeán na dtuarascálacha a fuarthas sásúil den chuid is mó. Déantar athbhreithniú ar an réimse seo go tráthrialta d'fhonn éifeachtúlacht tuairiscithe leachtaitheora a choinneáil slán.

Forbairtí Dlíthiúla maidir le Costais

I mí Márta 2007 fógraíodh don Stiúrthóir go raibh Ordú Cúirte á nascadh mar Pháirtí Fógra d'imeachtaí Ard-Chúirte a bhain le Business & Finance Media Limited (faoi leachtú). Ina thuarascáil chuig OSFC faoi alt 56 rinneadh an leachtaitheoir iarratas ar scaoileadh i ndáil le trí cinn de seachtar stiúrthóirí na cuideachta. Tar éis machnamh a dhéanamh maidir leis an bhfaisnéis a bhí ar fáil di chinn OSFC nár chóir scaoileadh a dheonú i ndáil le haon cheann de na stiúrthóirí. Dá dheasca sin thionscain an leachtaitheoir imeachtaí um shrianadh san Ard-Chúirt i gcoinne gach ceann de na stiúrthóirí mar a bhí dlite air faoi Alt 56.

Rinne an Chúirt cinneadh sna himeachtaí sin nach gcuirfí srianadh ar aon cheann de stiúrthóirí na cuideachta. Rinneadh an Chúirt Ordú ansin an Stiúrthóir a nascadh mar Pháirtí Fógra leis na himeachtaí maidir le ceist na gcostas agus chuir an cás ar cheal go ginearálta agus cead ag na páirtithe tabhairt faoi in athuair. Tar éis cumarsáid agus plé substainteach a dhéanamh le comhairleoirí dlí an leachtaitheora agus na stiúrthóirí freagróra, d'aontaigh na páirtithe ábhartha nach n-iarrfadh siad a gcostas ar OSFC.

Ní mheasann an Stiúrthóir go bhfuil sé cuí go mbeadh sé nasctha le himeachtaí loicthe um shrianadh sa chaoi is go seasfadh sé na costais a bhaineann leo agus leanfaidh sé leis an fód a sheasamh maidir le forchur ordú costas in aon chásanna dá leithéid.

Saincheisteanna eile Leachtaitheora agus Glacadóra

Fuarthas tuarascáil amháin ó leachtaitheoir i 2007 faoi Alt 299 de Acht na gCuideachtaí 1963 (arna leasú). Ní dharna aon ghlacadóir tuarascáil faoi Alt 299. Léiríonn tuarascálacha den chineál sin, má dhéantar iad, an dearcadh gur féidir go bhfuil duine atá nó a bhí ina (h)oifigeach nó comhalta cuideachta ciontach i gcion i ndáil leis an gcuideachta agus go bhfuil sé/sí faoi dhliteanas coiriúil ina leith. I gcás na tuarascála a fuarthas i 2007 tiocfaidh imeachtaí um shrianadh faoi Acht na gCuideachtaí 1990 arna dtionscnamh ag an leachtaitheoir chun cinn i 2008 agus níor measadh go raibh aon beart breise riachtanach.

Ní fuair OSFC aon tuarascálacha i 2007 ó chomhlachtaí gairmiúla forordaithe maidir le hamhras faoi mhí-iompar leachtaitheora nó glacadóra de bhun alt 58 d'Acht na bliana 2001.

Ní dharna OSFC aon iarracht teacht ar leabhair nó ar dhoiciméid leachtaitheora²⁵ nó glacadóra²⁶ i 2007.

Fo-aidhm 4.2: Iompar Stiúrthóirí i gCúinsí Leachtaithe Dhócmhainnigh a Mheas

D'eisigh an OSFC cinntí i gcás 1,063 thuarascáil leachtaitheora i 2007 (954 i 2006) agus díobh siúd ba thuarascálacha tosaigh ó leachtaitheoirí 289 acu (319 i 2006) agus ba thuarascálacha breise nó deiridh 774 acu (635 i 2006).

Cinntí OSFC i leith Scaoilte

Maidir leis na 289 dtuarascálacha tosaigh a cinntíodh is mar seo a leanas a bhí na cinntí i leith scaoilte i 2007 (i gcomórtas le 2006):

Cineál an Chinnte	2006	%	2007	%
Scaoileadh iomlán ²⁷	190	60%	189	65%
Gan scaoileadh ²⁸	40	13%	30	10%
Scaoileadh 'ag an am seo' ²⁹	78	24%	63	22%
Scaoileadh páirteach ³⁰	10	3%	7	3%
Cinntí eile	1	0%	0	0%
Iomlán	319	100%	289	100%

25 Faoi alt 57 den Acht um Fhorfheidhmiú Dlí Cuideachtaí 2001.

26 Faoi alt 323A d'Acht na gCuideachtaí 1963 (arna chur isteach ag alt 53 d'Acht na bliana 2001).

27 Dámhadh 'scaoileadh iomlán' nuair a bhí an OSFC sásta, bunaithe ar eolas a chuir an leachtaitheoir ar fáil nó ar chúis éigin eile, go raibh sé taispeánta ar bhealach sásúil ag stiúrthóirí uile na cuideachta dócmhainní gur ghníomhaigh siad go macánta agus go freagrach agus cúrsaí na cuideachta á stiúradh acu.

28 Níor dámhadh scaoileadh nuair a bhí an OSFC sásta, bunaithe ar eolas a chuir an leachtaitheoir ar fáil nó ar chúis éigin eile, nach raibh sé taispeánta ar bhealach sásúil ag aon cheann de stiúrthóirí na cuideachta dócmhainní gur ghníomhaigh siad go macánta agus go freagrach agus cúrsaí na cuideachta á stiúradh acu.

29 Dámhadh scaoileadh 'ag an am seo' i gcásanna ina raibh an OSFC sásta gur theastaigh tuilleadh ama ón leachtaitheoir chun na cúinsí ba chúis le forléasadh na cuideachta a imscrúdú mar ba chuí. Cuireann an OSFC ceangal ar leachtaitheoirí den chineál sin an dara tuarascáil a chur isteach; déantar cinneadh nua maidir le scaoileadh ina dhiaidh sin.

30 Dámhadh 'páirtscaoileadh' nuair a bhí an OSFC sásta, bunaithe ar eolas a chuir an leachtaitheoir ar fáil nó ar chúis éigin eile, go raibh sé taispeánta ag rinnt de stiúrthóirí na cuideachta dócmhainní gur ghníomhaigh siad go macánta agus go freagrach agus cúrsaí na cuideachta á stiúradh acu cé nár bhíor sin do stiúrthóirí uile na cuideachta.

Tá léirithe sna figiúirí a luaitear méadú ábhartha i gcomhréir na gcásanna ‘scaoileadh iomlán’ (ó 60% go 65%) idir 2006 agus 2007 faoi seach agus titim dá réir i gcomhréir na gcásanna ‘gan scaoileadh’ (ó 13% go 10%). Tá treocht leanúnach sa mhéadú ar na cinntí ‘scaoileadh iomlán’ a rinneadh atá soiléir le blianta beaga anuas. Cé gur féidir go léiríonn sin go bhfuil feabhas tagtha ar iompar stiúrthóirí is féidir freisin go léiríonn sé go bhfuil leachtaitheoirí agus OSFC ag sainiú níos soiléire na caighdeán a éilítear ó stiúrthóirí. Tá corpas an chásdlí níos forbartha agus is cuidiú sin chun tuiscint faoi na caighdeán atá á gcur i bhfeidhm anois ag na Cúirteanna in imeachtaí srianta a fheabhsú do chách.

Ina Thuarascáil Bhliantúil don bhliain 2006 chuir an Stiúrthóir in iúl cur chuige ginearálta na hOifige maidir le scrúdú a dhéanamh ar thuarascálacha leachtaitheora a bhaineann le hiompar stiúrthóirí. Cé go bhfuil OSFC ag spreagadh leachtaitheoirí moladh cuí a dhéanamh maidir le scaoileadh trí thagairt a dhéanamh dá n-imscrúduithe ar thaobh amháin, is mian léi a cinntiú ag an am céanna nach mbeidh ar aon stiúrthóir luigh faoi éisteacht Ard-Chúirte gan ghá nuair atá sé taispeánta aige nó aici go soiléir gur ghníomhaigh sé/sí go macánta agus go freagrach le linn cúrsaí cuideachta loicthe a stiúradh.

Ar ndóigh nuair a dhéanann OSFC cinneadh maidir le ‘gan scaoileadh’ nó ‘páirtscaoileadh’, ní hionann sin agus cinneadh maidir la macántacht nó freagracht na stiúrthóirí atá i gceist agus ní bheadh sé cuí aon tátal dá leithéid a bhaint as. Is faoin Ard-Chúirt (tar éis fianaise leachtaitheora agus mínithe stiúrthóirí cuideachta a éisteacht) atá sé cinneadh a dhéanamh faoi ar chóir dearbhú um shrianadh a dhéanamh maidir le haon stiúrthóir cuideachta faoi leith.

Tá liostaí iomlána de na cuideachtaí ar deonaíodh ‘scaoileadh iomlán’ agus scaoileadh ‘ag an am seo’ ina leith le fáil i bhFógra Eolais Uimh. I/2008/1 ar shuíomh idirlín OSFC ag www.odce.ie.

Ar Lorg Cinntí Cúirte faoi na hIarratais um Shrianadh

I 2007 rinne an Ard-Chúirt cinntí i 78 gcás (80 i 2006) nach ndearna an OSFC cinneadh iontu roimhe sin maidir le scaoileadh nó ‘páirtscaoileadh’. Sna cásanna sin, chuir an Ard-Chúirt ordú srianta nó dícháilithe ar dhuine amháin nó níos mó de na stiúrthóirí i 75 chás (66 i 2006), is é sin i 96% de na cásanna (83% i 2006). Ní dhearnadh aon ordú srianta maidir leis na trí chás a bhí fágtha (14 i 2006). Cuireann na torthaí sin in iúl de réir dealraimh go bhfuil ag éirí leis an OSFC cásanna atá oiriúnach do chaingean san Ard-Chúirt a aithint.

Maidir le stiúrthóirí aonair, cuireadh ordú srianta ar 139 stiúrthóir³¹, dícháilíodh seachtar stiúrthóir³² agus cuireadh idir ordú srianta agus ordú dícháilithe ar stiúrthóir amháin i 2007. Is ionann sin agus 90% de na 163 stiúrthóirí a bhí ina n-ábhar d’imeachtaí um shrianadh nó dhícháiliú.

Chomh maith leis na 140 duine ar a bhí srianta de thoradh imeachtaí de bhun Alt 56, chuir an Ard-Chúirt srianadh ar cheathrar eile in imeachtaí neamhghaolmhara. Mar sin bhí 144 dhuine nua ar an iomlán srianta i 2007. Ní raibh de mhéadú glan i gClár na nDaoine Srianta san OCC áfach ach 106 duine, de bhrí gur baineadh den Chlár i 2007 roinnt daoine srianta a raibh a dtéarmaí srianta cúig bliana istigh acu níos luaithe. Tá líon na ndaoine ar Chlár na nDaoine Srianta ag deireadh gach bliana ó 2003 i leith léirithe sa tábla a leanas.

Líon na Stiúrthóirí a bhí stádas srianta acu ó dheireadh 2003 go deireadh 2007 go huile

Deireadh-2003	Deireadh-2004	Deireadh-2005	Deireadh-2006	Deireadh-2007
295	487	600	685	791

Coinníonn Cláraitheoir na gCuideachtaí cláir chun dáta de na daoine srianta agus dícháilithe agus tá áis chuardaigh phoiblí ar líne le haghaidh na gclár sin ar fáil ag www.cro.ie.

Maidir le himeachtaí srianta ar cuireadh críoch leo os comhair na hArd-Chúirte i 2007 léirítear in **Aguisín 4.2.1** den Tuarascáil seo toradh na gcásanna inar ordaíodh srianadh agus ainmneacha na ndaoine i gceist.

31 Sa chás go bhfuil duine aonair srianta, is féidir leis/léi gníomhú mar stiúrthóir nó mar rúnaí ar chuideachta ar feadh tréimhse chúig bliana ina dhiaidh sin ar an aon choinníoll amháin go dtagann an chuideachta sin le ceanglais chaipitlithe íosta áirithe. I gcás cuideachta príobháidí, éilítear íosmhéid scairchaipitil ghlaioite de €63,487. I gcás cuideachta poiblí teoranta is é €317,435 an figiúr comhfheagrach. Chomh maith leis sin caithfear an scairchaipiteal ghlaioite a íoc ina iomláine in airgead tirim. Ceadáíonn ordú srianta do dhaoine aonair áis a bhaint as leasanna dliteanaís teoranta ar bhonn leanúnach. Má sháraíonn duine srianta na coinníollacha caipitlithe áfach, d’fhéadfadh sé/sí bheith ciontaithe i gcion indíotáilte, d’fhéadfadh fineáil bheith gearrtha air/uirthi agus é/lí a bheith dícháilithe ar feadh cúig bliana.

32 Más í an Ard-Chúirt a dhícháilíonn duine coisctear an té sin ar bheith ceaptha nó ar ghníomhú mar iniúchóir, stiúrthóir nó mar oifigeach eile, mar ghlacadóir, leachtaitheoir nó scrúdaitheoir agus ar bheith bainteach ar bhealach ar bith bíodh sé go díreach nó go hindíreach le cur chun cinn, le foirmiú nó le bainistíocht aon chuideachta nó aon chumainn atá cláraithe faoi na hAchtanna um Chumainn Tionscail agus Soláthair. Duine atá dícháilithe agus a sháraíonn ordú Cúirte dlífeair é a chiontú agus a dhícháiliú ar feadh deich mbliana.

Ainmnítear in **Aguisín 4.2.2** na trí chuideachta ar chinn an Ard-Chúirt ina leith i 2007 nár cheart srianadh a chur ar aon cheann dá stiúrthóirí.

Fáiltíonn an Stiúrthóir roimh an dea-thola atá léirithe ag roinnt leachtaitheoirí atá go leanúnach ag tionscnamh imeachtaí dícháilithe maidir le mí-iompar tromchúiseach braite. I 2007 tionscnaíodh imeachtaí i gcoinne ochtar stiúrthóir ar chuideachtaí dócmhainneacha (naonúr i 2006). In **Aguisín 4.2.3** ainmnítear na daoine i gceist agus na tréimhsí dícháilithe. Cuirtear roinnt faisnéise maidir leis na cásanna seo ar fáil i **Léargas 4.2.1** a ghabhann leis seo. Tá súil leis an Stiúrthóir go dtionscnófar cásanna breise cosúil leo i 2008.

Scaoileadh ó Shrianadh

Féadfaidh stiúrthóir atá srianta iarratas ar ‘scaoileadh iomlán’ nó ar ‘pháirt-scaoileadh’ a chur chuig an Ard-Chúirt taobh istigh de bhliain amháin ón uair a rinneadh an t-ordú srianta. Féadfaidh an Ard-Chúirt má mheasann sí go bhfuil sé cóir agus cothromasach é sin a dhéanamh scaoileadh dá leithéid a dheonú ar cibé téarmaí agus coinníollacha a mheasann sí a bheith iomchuí³³.

Déanann OSFC monatóireacht ar iarratais ar scaoileadh arna bpleanáil agus bíonn sí ag iarraidh idirghabháil a dhéanamh i gcásanna iomchuí chun comhchuibheas an chórais reachtúil atá ann a choinneáil slán an oiread agus is féidir. Ní fios don Stiúrthóir aon iarratais ar scaoileadh a bheith déanta faoi Alt 152 i 2007.

Ar Lorg Stiúrthóirí nach bhfuil ag cloí le Coinníollacha um Shrianadh

Mar a cuireadh in iúl níos luaithe sa Tuarascáil seo dhearbhaigh fiosrúcháin OSFC go bhfuil roinnt daoine srianta ag gníomhú de shárú ar na ceangail reachtúla. Shaothraigh an Oifig roinnt de na cásanna sin i 2007 agus bhí rath ar an saothrú.

Orduithe Dícháilithe Measta

Foráiltear sa dlí³⁴, má chiontaítear duine ar díotáil in aon chion indíotáilte a bhaineann le cuideachta, nó a mbaineann calaois nó mímhacántacht leis, go measfar é/í a bheith faoi réir ordú dícháilithe ar feadh tréimhse chúig bliana ó dháta an chiontaithe nó ar feadh cibé tréimhse eile a ordóidh an chúirt, ar iarratas ón ionchúisitheoir. Tá gar do 2,200 duine (1,780 ag deireadh 2005) liostaithe anois ar Chlár na nDaoine Dícháilithe. Meastar 2,050 acu a bheith dícháilithe; tá 107 acu dícháilithe de bharr ordú na hArd-Chúirte; dícháilíodh 31 ag eascairt as mainneachtain an dícháilíú a fhógairt i ndlínse eile, agus dícháilíodh 12 ar an mbonn gur ghníomhaigh siad mar stiúrthóirí le linn dóibh bheith dícháilithe.

Léargas 4.2.1: Cuideachtaí Dócmhainneacha: Dícháilithe Leachtaitheoirí i 2007

Dícháilíodh Brendan Maguire agus Gerard Maguire, stiúrthóirí ar BGN Development & Civil Engineering Ltd., ar feadh seacht mbliana agus sé bhliana faoi seach. Chuir an leachtaitheoir in iúl nár chomhoibrigh na stiúrthóirí leis (le rún maidir le hastú agus cimiú á eisiúint i gcoinne duine de na stiúrthóirí), go ndearna siad mainneachtain de bhrí nár chinntigh siad go raibh leabhair agus cuntais chúig á choinneáil ag an gcuideachta agus gur cheadaigh siad do iarstiúrthóir sócmhainneacha cuideachta a aistriú go Tuaisceart na hÉireann.

Cuireadh ordú dícháilithe ar feadh ceithre bliana agus ordú srianta ar feadh cúig bliana ar Edward Nolan, stiúrthóir ar Boherduff Engineering Ltd. Chuir an leachtaitheoir in iúl go raibh fócaíocht suntasach tosaíochta i gceist le linn aisíoc iasacht bhainc a bhí faoi ráthaíocht pearsanta ag an Uasal Nolan, go raibh neamhréireacht ábhartha i luach na sócmhainní a chuir an leachtaitheoir ar fáil i gcóimheas leis sin a bhí ar taifead i leabhair agus i gcuntais na cuideachta agus gur chlis ar an Uasal Nolan comhoibriú go hiomlán leis an leachtú.

Cuireadh téarmaí dícháilithe cúig bliana ar Michael Kenny agus Patricia Kenny stiúrthóirí Cornafulla Motor Works Ltd., cuideachta seanbhunaithe. Chuir an leachtaitheoir in iúl nár coinníodh cuntais iniúchta agus bainistíochta sna ceithre bliana deiridh i mbun trádála di. Bhí dliteanais chomhlána mheasta ag an gcuideachta de níos mó ná €1.6 milliún ag am a leachtaithe lena n-áirítear thart ar €700,000 a bhí dlite do na Coimsinéirí Ioncaim, iasacht bhainc de níos mó ná €500,000 agus suim de níos mó ná €170,000 a bhí dlite do dhuine de chreidiúnaithe neamhurráithe na cuideachta. Dhealraigh sé freisin go raibh Alt 31 de Acht na gCuideachtaí 1990 sáraithe ag na stiúrthóirí toisc go raibh facha de bhreis is €240,000 amuigh ag an gcuideachta orthu.

Dícháilíodh Terence Kinsella stiúrthóir Crime Force Security Services Ltd. ar feadh seacht mbliana. Chuir an leachtaitheoir in iúl go raibh fianaise maidir le ‘gníomhaíocht athbheochana’ a bheith ar siúl ag an Uasal Kinsella. Dhealraigh sé freisin nach raibh an chuideachta sách caipitlithe ó thús agus go raibh sí ar iontaoibh méideanna a bhí dlite do na Coimsinéirí Ioncaim agus do chreidiúnaithe trádála eile chun an gnó a mhaoiniú. Cé go raibh tuairisceán bliantúil reachtúil curtha isteach ag an gcuideachta measadh go raibh facha de thart ar €600,000 amuigh ag na Coimsinéirí Ioncaim uirthi ag am a leachtaithe. Bhí fianaise ann go rabhthas ag díúscairt facha ar bhonn roghnach agus dhealraigh sé gur tarraingíodh níos mó ná €50,000 in airgead tirim as an gcuideachta sa tréimhse trí mhí sula ndeachaigh sí faoi leachtú. Chuir an leachtaitheoir in iúl freisin go raibh loicthe ag an Uasal Kinsella comhoibriú leis go hiomlán agus go raibh sé líomhanta go raibh síniú duine eile brionnaithe aige chun teacht leis an gceanglas reachtúil maidir leis an dara stiúrthóir.

³³ Alt 152 d’Acht na gCuideachtaí 1990.

³⁴ Alt 160(1) d’Acht na gCuideachtaí 1990.

Cuireadh téarma dícháilithe de chúig bliana ar John McCabe, stiúrthóir Dromard Construction Ltd. Chuir an leachtaitheoir in iúl go raibh mainneachtain déanta ag an gcuideachta leabhair agus taifid chuí a choinneáil agus tuairisceán cánach ioncaim agus tuairisceán reachtúla eile a chlárú. Bhí fiacha de €225,000 amuigh ag na Coimisinéirí Ioncaim ar an gcuideachta ag am a leachtaithe.

Dícháilíodh Peter Farrell, stiúrthóir Novowood Ltd. ar leis maoin sealbhais shuntasach ar feadh seacht mbliana. Chuir an leachtaitheoir in iúl go raibh loicthe ag an Uasal Farrell comhoibriú leis go hiomlán lena n-áirítear loiceadh maidir le taifid agus leabhair iomlána a chur ar fáil dó. Meastar go raibh €260,000 dlite aige do na Coimisinéirí Ioncaim. Cuireadh ordú srianta cúig bliana ar an Uasal Farrell i mí na Samhna 2004 le linn dó bheith ina stiúrthóir ar Careca Investments Ltd. agus dhealraigh sé go raibh an t-ordú srianta á shárú aige.

Athbhreithniú ar Chóras Srianta Alt 56

Ag deireadh 2007, bhí Alt 56 ag feidhmiú ar feadh beagán os cionn cúig bliana. Tá sé tráthúil mar sin athbhreithniú a dhéanamh ar a bhfuil tarlaithe sa tréimhse sin. Maidir leis na torthaí tríd is tríd, seo a leanas cuid de bhuaicphointí na tréimhse cúig bliana atá imithe thart:

- thug OSFC scaoileadh do leachtaitheoirí maidir le triúr as gach ceathrar stiúrthóir ar chuideachtaí dócmhainneacha faoi leachtú;
- den duine as gach ceathrar a bhí ina ábhar d'imeachtaí, cuireadh ordú srianta nó dícháilithe ar 80% díobh. Mar a cuireadh in iúl níos luaithe bhí figiúr na bliana 2007 os cionn 90%;
- ghlac OSFC le moltaí leachtaitheora maidir le scaoileadh i thart ar 94% de chásanna – tá an figiúr láithreach níos gaire do 98%;
- sna 6% de chásanna inar dhiúltaigh OSFC do scaoileadh nuair a bhí sé iarrtha chuir an Ard-Chúirt srianadh ar na stiúrthóirí in dhá ceann as gach trí de na cásanna sin;
- deonaíodh scaoileadh freisin i 2% eile de chásanna nuair nach raibh scaoileadh iarrtha.

Go hachomair mar sin, is léir go bhfuil an cinneadh ceart déanta ag an Oifig níos minice ná a mhalairt maidir le cásanna a d'oirfeadh d'éisteacht san Ard-Chúirt a roghnú.

Fo-aidhm 4.3: Pionós a Ghearradh i leith Iompar Calaoiseach nó Maslach

Réamhrá

I dTuarascálacha Bliantúla a chuaigh roimhe seo tá sé curtha in iúl ag OSFC gur mhian léi thar go leor eile imscrúdú a dhéanamh ar chleachtais 'athbheochana' a mbíonn de thoradh orthu:

- iomaíocht sa mhargadh gnó is infheidhme a chlaochlú de bhri go mbaianeann an chuideachta tairbhe de chostais atá níos ísle ná costais an mhargaidh (mar shampla trí neamhíocaíocht chreidiúnaithe agus/nó na gCoimisinéirí Ioncaim). Dá thoradh sin d'fhéadfaí buntáiste míchothrom iomaíochta a bhaint amach i láthair an mhargaidh;
- creidiúnaithe a fhulaingíonn cailteanas airgeadais agus go mb'fhéidir go loicfidh cuid acu dá dheasca, agus
- stiúrthóirí gan dliteanas pearsanta as na cailteanais tráchtála nó a éalaíonn ar bhealach eile ó aon fhreagracht as an loiceadh.

Cuideachtaí atá "Bainte de" Chlár na gCuideachtaí

Dhírigh OSFC a haird ar bhonn leanúnach i 2007 ar chuideachtaí dócmhainneacha ar thréig a stiúrthóirí iad agus ar "baineadh de" Chlár na gCuideachtaí iad mar gheall air go ndearna siad mainneachtain tuairisceáin bhliantúla a chlárú. Faoi Alt 160 de Acht na gCuideachtaí 1990, féadfaidh an Stiúrthóir iarratas ar dhícháiliú maidir le stiúrthóirí cuideachta dá leithéid atá bainte den Chlár a chur chuig an Ard-Chúirt. Ach foráiltear sa dlí freisin nach féidir leis an Ard-Chúirt ordú dícháilithe a chur ar dhuine a léiríonn don chúirt nach raibh aon dliteanais ag an gcuideachta tráth ar baineadh den Chlár í nó go raibh na dliteanais sin diúscartha roimh thionscnamh an iarratais ar dhícháiliú. Le linn di breithniú a dhéanamh ar cén pionós ba chóir a fhorchur, féadfaidh an Chúirt ina ionad sin na stiúrthóirí a shrianadh má bhreithníonn sí nach bhfuil údar leis an dícháiliú.

Ach ní thagann caingne Cúirte i gceist i dtaca le gach cuideachta atá bainte den Chlár a ndéanann an Oifig imscrúdú uirthi. I roinnt cásanna bhí na hiarstiúrthóirí in ann OSFC a shásamh go raibh na dliteanais uile réitithe tráth ar baineadh an chuideachta den chlár nó sular cuireadh tús le haon imeachtaí Cúirte. Chuige sin éilítear de ghnáth go n-ullmhófaí agus go gcuirfí isteach na cuntais chuí, cuntais a théann na blianta siar go minic, ina thaispeántar trádáil na cuideachta sa tréimhse ó cuireadh an tsraith dheireanach chuntas chuig an OCC nó ó rinneadh an t-ionchorprú i gcásanna nár cuireadh cuntais isteach riamh chuig an OCC. Éilítear ar na hiarstiúrthóirí freisin go dtaispeánfaí go bhfuil na fiacha atá amuigh ag na creidiúnaithe uile íoctha nó réitithe agus is minic a iarrtar fíorú neamhspleách maidir leis sin ar na creidiúnaithe aonair.

I roinnt beag cásanna a ndearna an Oifig scrúdú orthu, rinne na hiarstiúrthóirí iarracht a gcúrsaí a thabhairt chun rialtacht tríd an gcuideachta a bhí bainte den Chlár a chur ar ais ar an gClár ar bhonn foirmeálta. Mar chuid den nós imeachta sin ullmhaítear agus cuirtear isteach chuig an OCC na tuairisceáin bhliantúla uile atá fós gan bheith curtha isteach, íoctar na táillí a gearradh de bharr an chláráithe ródheireanaigh agus cuirtear iarratas foirmeálta chuig an Ard-Chúirt go mbí an chuideachta curtha ar ais ar an gClár sa chás go bhfuil an chuideachta bainte de ar feadh níos mó ná bliain amháin.

I rith na bliana 2007, bhain an Oifig ordú dícháilithe amach i gcoinne deich gcinn de stiúrthóirí a bhí bainte den chlár ar feadh tréimhsí ó dhá bhliain go dhá bhliain déag. Sonraítear in **Aguisín 3.3** den Tuarascáil seo na deich ndícháiliú a baineadh amach. Ag deireadh na bliana 2007 cuireadh ceithre chás breise faoi bhráid na cúirte. Bhí go leor cásanna eile fós gan réiteach ag deireadh na bliana agus táthar ag súil leis go dtionscnófar roinnt cásanna eile san Ard-Chúirt i 2008.

D'eascair an dá théarma dícháilithe ab fhaide, dhá bhliain déag agus ocht mbliana, as cinneadh OSFC imeachtaí a thionscnamh den chéad uair i gcoinne na stiúrthóirí comónta ar an iliomad cuideachtaí a bhí bainte den Chlár. I **Léargas 4.3.1** a leanas léirítear na gcúinsí as ar eascair cinneadh na hArd-Chúirte tréimhsí dícháilithe de dhá bhliain déag agus do ocht mbliana a ghearradh ar na stiúrthóirí sin.

I bhfianaise ar féidir a bheith d'iarmhairt ar thréigean cuideachtaí dócmhainneacha mar atá léirithe thuas, ba chóir do stiúrthóirí cuimhneamh air go mbeadh sé den chríonnacht a gcuideachta a chur faoi leachtú go foirmeálta nó socruithe a dhéanamh maidir lena baint den Chlár go deonach. Ba chóir go mbeadh stiúrthóirí feasach faoi, i gcás cuideachta ar bith atá bainte de Chlár na gCuideachtaí, go bhfuil na sócmhainní atá fágtha inti dílsithe don Aire Airgeadais de réir fhorálacha na n-Achtanna Maoine Stáit. Is é polasaí OSFC aird na Ranna Airgeadais a tharraingt ar chásanna ina dtugtar chun aitheantas go raibh maoin shuntasach ag cuideachta tráth a baineadh den Chlár í.

Conclúid

De thoradh mhaoirsiú OSFC ar chuideachtaí dócmhainneacha i 2007 srianadh nó dícháilíodh 161 stiúrthóir i 2007, ardú suntasach ar an bhfigiúr comhfhreagrach de 125 i 2006. Tabharfaidh OSFC aghaidh ar an réimse seo i 2008 i gcomhoibriú le leachtaitheoirí agus leis na cúirteanna chun iompar mífhreagrach agus neamhdhliteanach sa réimse a chur dá threoir.

Léargas 4.3.1: Dícháiliú Stiúrthóirí ar an Iliomad Cuideachtaí atá Bainte den Chlár

Sa tréimhse ó Mhárta 2005 go hEanáir 2006 fuair OSFC ceithre ghearán maidir le stiúrthóirí ar ionad glaonna i Sord, Co. Átha Cliath. Rinne na gearáin tagairt do na cúrsaí a leanas:

- breithiúnas a bhain creidiúnaí amach i gcoinne International Marketing Solutions (Europe) Ltd. ("IMS") mar gheall ar neamhioc an chostais a bhain le foireann shealadach a sholáthar. Líomhnaíodh freisin go raibh an gnó sin a bhí ann tráth dá raibh anois á sheoladh ón seoladh céanna ar mhaithe le roinnt de na custaiméirí céanna ag cuideachta nua European ICT Resource Facilities Ltd. ("EICT"), a raibh stiúrthóirí comónta á roinnt aici le IMS;
- seiceanna tuarastail 'obtha' do fhostaí EICT;
- cinneadh Coimisinéara um Chearta agus breithiúnas Cúirt Dúiche i bhfabhar fostaí eile EICT maidir le tuarastal neamhíoctha;
- cinneadh deiridh Ombudsman na bPinsean gur bhain EICT ranníoc cuntas coigiltis scoir phearsanta ó tríú fostaí de EICT agus go ndearna sé faillí maidir le hé a sheoladh ar ais go dtí an soláthraí pinsin.

I ndiaidh imscrúdú OSFC thaispeáin sé go raibh Martin Allen stiúrthóir ar idir IMS agus EICT ina stiúrthóir ar ocht gcuideachtaí ar baineadh de Chlár na gCuideachtaí iad mar gheall ar loiceadh tuairisceán bliantúil a chlárú. Bhí sé ina stiúrthóir freisin ar thrí cinn eile de chuideachtaí a bhí i riaráistí ag an am sin maidir lena dtuairisceáin bhliantúla a chlárú. Bhí fiacha suntasacha amuigh ag na Coimisinéirí Ioncaim agus ag creidiúnaithe eile ar roinnt de na cuideachtaí i gceist.

Ba léir freisin go raibh Peter Banks stiúrthóir ar idir IMS agus EICT a d'éirigh as oifig tamall sular baineadh de Chlár na gCuideachtaí iad mar gheall ar loiceadh tuairisceán bliantúil a fhoilsiú, ina chomhstiúrthóir in éindí leis an Uasal Allen ar cheithre cinn de chuideachtaí eile ar baineadh den Chlár ar an gcúis sin iad. Bhí fiacha suntasacha amuigh ar na Coimisinéirí Ioncaim agus ar chreidiúnaithe eile ag cuid de na cuideachtaí seo.

Tar éis an fhianaise i gcoinne an dá dhuine aonair a éisteacht, rinne an Ard-Chúirt Orduithe i 2007 ag dícháiliú an Uasail Allen agus an Uasail Banks ar feadh tréimhsí dhá bhliain déag agus ocht mbliana faoi seach. Dheonaigh an Chúirt a chostais dhlíthiúla don Stiúrthóir freisin. Ní dheachaigh an tUasal Allen ná an tUasal Banks i dteagmháil le OSFC sular cuireadh tús leis na himeachtaí ná ní raibh siad i láthair ag na himeachtaí.

Is é dhá bhliain déag an tréimhse dícháilithe is faide a gearradh riamh in aon chaingeán OSFC go dáta.